

Anders Reinholdsson:

En ungdomsväckelse i Mark på 1970-talet

Nu behövde hon få tag på en telefon. Och det var bråttom. Snart skulle hennes far sätta sig i bilen och köra de ganska många milen för att hämta sina döttrar som var på Grönahögsläger. Han gjorde det gärna, det visste hon., för han var fylld av glädje över att flickorna ville vara med på detta som känts som ett andligt genombrott. Hon ville dock ännu hellre bli skjutsad av den unge teologen från Uppsala. De hade lärt känna varandra under lägret och börjat prata. Hon erkände senare att hon tittat i smyg på honom i slängig manchesterkavaj med tandborsten i bröstfickan. Hon hittade en telefon – i hallen som det var på den tiden – långt innan mobiltelefonernas tid.

Hon hann. Färden genom Kind och Mark i en knallröd Opel Rekord av 1964 års modell var underbar. Solen sken. De andliga intrycken kändes outplånliga. Samtalet ville aldrig ta slut. Till allhelgona var det dags för läger igen. På Helsjön. Någonting stort höll på att ske. Ungdomar kom från olika håll i trakten för att lyssna, lovsjunga och be. Guds Ande hade gjort allt levande på nytt. Bibelordet blev levande och kraftfullt. Det var nu som det också kom nya enkla visor, bibelvisor, direkt från bibelordet och traderade muntligt. Ett nytt sug efter bön och undervisning. En jublande glädje över Frälsaren, Jesus Kristus. Han var svaret på all längtan efter liv. Föräldrar fylldes av förvånad glädje. Det var en rörelse som för många visade att trons liv kunde levas här och nu. Det var verkligt!

Teologen från Uppsala släppte planerna att stanna kvar och läsa vidare. Han ville tillbaka till stiftet och verka. Så barnslig var han. Och han fick någon att skriva till. Ja, för mig var detta ett svar på många frågor och böner. Det var underbart att vara i Uppsala och läsa teologi och tänka och pröva. Samtidigt var det en underlig tid. I teologin var innesporten den så kallade ”Gud är död-teologin”.

I tysk teologi var den stora frågan om man överhuvudtaget kunde tala om Gud. Rudolf Bultmanns avmytologiseringsprogram blev en slags reduktion som ville krympa trons innehåll till det omedelbart begripliga. Min egen insikt var i stället att tron byggde på en Uppenbarelse från Herren själv och att allt var verkligt och på riktigt. Hur var det då egentligen? I samhället var sekulariseringen en ständigt pågående process, som tenderade att skjuta ut tron och evangeliet i periferin. Att tala om Gud som den närvarande och levande möttes på sin höjd med ett överlägset leende.

För många verkade det som den kristna tron lagt sig ner för att dö. Och så hände det! En andlig förnyelse. Nytt liv. Och till och med tecken och under. Andens liv, också med Andens gåvor, som för de flesta legat glömda eller undangömda. Ja, många menade att allt detta bara var då och inte kunde hända nu. Var det en Guds heliga ironi att vändningen kom också med så tydliga yttre kännetecken, just sådant som "världen" förstås räknat ut men också många fromma. En andlig förnyelse gick över världen och den fick efter hand många spännande nedslag inte minst i Göteborgs stift.

För mig blev detta en bekräftelse på den insikt som kommit över mig i slutet av gymnasietiden att den kristna tron var sann och verklig och att Jesus var hemligheten med alltihop. Den insikten övertygade mig att jag måste bli präst, en tanke jag överhuvud aldrig tänkt förut. Nu blev det en livsavgörande kallelse. Och den andliga förnyelsen bekräftade att det fanns ett liv i tron på Jesus och i Andens kraft som var just det som broder Roger i Taizé i Bourgogne kallade "Att leva Guds idag". Och det som hände i Grönahögslägren och den framväxande ungdomsväckelsen i Mark var ett ganska tidigt och för att använda idrottspråk otippat exempel på denna andliga förnyelse.

Hur började nu detta?

I Grönahög fanns en juniorgrupp som hade samlat ett gäng ungdomar och var ett embryo till något mer. Skulle man, när man nu var konfirmerad, starta en ungdomsgrupp? En av familjerna hade haft kontakt med SESG och Fjällgården i Transtrand. Ungdomarna fick tipset: Åk på sportlovsläger till Transtrand nu i februari. Ungdomarna skrev ett ganska glättigt brev och bad att få komma med. Folk från Göteborg och Mark var med i planeringen av detta läger.

I Mark fanns både präster och familjer med tonåringar som undrade hur ett så att säga bibliskt ungdomsarbete kunde se ut. I Örby fanns sedan 1967 en ungdomsgrupp, som hette Audeo, där bland annat Lars Henricsson (rektor på Örbyskolan, legendarisk söndagsskollärare och kyrkomötesombud) och hans familj var engagerade. I Istorp hade Erik Nordblom (kyrkoherde och kontraktsprost) fått kontakt med SESG och var på väg med en grupp till Transtrand. Hugo Gustafsson, en av ledarna från Göteborg, engagerad i Kyrka och Folk, tyckte att ungdomarnas brev var tveksamt, så han föreslog att ungdomarna inte skulle få komma med.

Ingemar Rådberg, som då var skolpräst i SESG, sade, med eftertryck: Låt dem komma. Jag tar ansvar för dem! De kom. De fick bo nere i prästgården i Transtrand hos familjen Fridefors. Ingemar Rådberg bodde också där. Här utspelade sig nu en intensiv vecka med skidåkning men inte minst bibelstudier, sång och bön. Bibelstudierna över 1 Petrusbrevet hölls av Gustav Börjesson

(kyrkoherde i Björketorp), som hade börjat anlitas av SESG, bland annat också på familjeläger på Hjälmed. Gustav har flera gånger berättat för mig hur utmaningen att på Hjälmed tala om Anden och Andens gåvor ledde till en personlig andlig förnyelse för honom och en ny syn på Andens verklighet. Gustav satt också i Domkapitlet och var en mycket aktiv deltagare i de bibelstudier och samtal och bön som biskop Bertil hade inbjudit till i biskopshuset för att ta vara på den andliga förnyelse som han kommit i kontakt med i USA.

Bibelstudierna var långa och innehållsrika. Nere i prästgården gav Ingemar Rådberg ungdomarna tillfälle till frågor och kompletteringar och uppföljning. Detta skedde också genom sång och musik och bön. Sättet att framställa detta var befriande för ungdomarna, men samtidigt annorlunda i stilen. Här fälldes den för gänget bevingade repliken när Ingemar sjöng med dem och talade: ”Det är till att vara frikyrkopastor, förstår jag” Det var Helena Berglund, då 15, sedan i många år kyrkoherdefru i Bollebygd och gift med Urban Olander, som formulerade de bevingade orden.

Jag tror att denna vecka innebar flera andliga genombrott och vet att ungdomarna från Grönahög vände hem tända och längtande efter en fortsättning. Genom Ingemars förmedling – som skolpräst i SESG var han ju inne i rörelsen inte minst som en lägerrörelse – deltog Grönahögsungdomarna redan i mars i ett läger på Flämslätt med Credo-ungdomar från Mariestad. Också på SUM 1971 i Vadstena var man med under mottot ”Ett liv i glädje”. Hela tiden fanns samtidigt en längtan att få ordna ett eget läger i Grönahög.

Också från Marks horisont blev sportlovslägret i Transtrand 1971 av stor betydelse. Om jag uttrycker det så: Erik Nordblom och andra från Mark bestämde sig för att man kunde lita på SESG och uppmuntra ungdomar att åka på deras läger. Längre fram kunde Erik, som ju var kyrkoherde i Istorp och kontraktsprost i Marks och Bollebygds kontrakt gå på gången inför ett SUM – alltså ett nordiskt skolungdomsmöte - och uppmana sina församlingar till ivrig förbön för ungdomarna. Efterhand blev det ungdomsgrupper i många av församlingarna i kontraktet och en bred rörelse av tända ungdomar, men vi kommer tillbaka till detta.

Det första ”Grönahögslägret”

Grönahög fick sitt första läger 27-29 augusti 1971. Detta blev början till begreppet ”Grönahögslägren”. Den första gången var det drygt 30 som samlades. Det var gruppen från Grönahög och ungdomar de mött på de andra läger de varit på. Allt var mycket enkelt. Man köpte skumgummi i längder och tyg till detta och tillverkade enkla kuddar att sitta på. Precis innan de gästade ungdomarna kom

satte man in blommor från ängarna på alla borden och bad i glädje för det som låg framför.

Inbjudan hade gått ut i den för denna tid typiska spritstencilens form ”Kyrkans ungdom i Grönahögs församling inbjuder härmed konfirmerad ungdom till WEEKEND I GRÖNAHÖG den 27-29 augusti.”

Programmet bestod av bibelstudier och föredrag, mycket sång och bön. På lördagen var det ungdomsgudstjänst och på söndagen högmässa. På gudstjänsterna kom också föräldrar och vänner och folk från trakten. Det som hänt med ungdomarna berörde många fler. Det är ett av kännetecknen för det som hände runt Grönahögslägren och också i ungdomsrörelsen i Mark.

Talare var bland annat Ingemar Rådberg, skolpräst, Åke Reinholdsson, kyrkoadjunkt i Hindås och Stefan Holmström (sedermera missionssekreterare i EFS). Åke kom ju från trakten, uppvuxen i Marbäck. Han blev oerhört berörd av det första Grönahögslägret och inte minst ungdomarnas bön och allvar. Detta sagt för att visa att samtidigt som ett antal präster och andra ledare fick vara redskap i en väckelse blev de också själva berörda på djupet. Åke blev så glad och ivrig över Andens närvaro och förvandlande kraft på lägret att han skrev ett mycket personligt och innerligt brev till biskopen för att berätta att sådant hände nu och på en liten ort i Kinds skogar.

Redan vid nästa års läger i augusti 1972 hade antalet deltagare ökat dramatiskt. Då var det över 70 ungdomar, många från de spirande ungdomsgrupperna i Mark. Så började det. Men det fortsatte i många år. Och växte.

Som bland annat Fredrik Brosché påpekat kommer förnyelsen genom något som växer underifrån. Det kan aldrig kommenderas eller organiseras fram uppifrån. Och förnyelsen kommer ofta helt oväntat också för de som blir berörda. Grönahögslägren och ungdomsrörelsen i Mark är verkligen exempel på detta.

Bakgrunden

Ska man sammanfatta detta finns det, tror jag två spår.

Det ena handlar om att det såväl i Grönahög som i församlingar i Mark fanns ganska många ”kyrkliga” familjer där en längtan och en undran uppstått när ungdomarna började bli tonåringar. Vad kan vi göra? Många bad för sina ungdomar och gladdes när det till slut hände. Det är detta som också hjälper oss att förstå det tydliga stöd som ungdomarna fick, men också hur ungdomarnas ”väckelse” gav inspiration till den äldre generationen att engagera sig i också i andra saker på ett nytt och kraftfullt sätt.

Om jag inte missförstått kyrkohistorien alldeles finns det många exempel på förnyelse som kan se ut som att det bara kommer och det helt oväntat, men när man forskar lite mer i det har det beretts genom trogen förbön och kanske några få som sett något i förväg. (När jag 1980 frågade den gamle prästen i St. Michael i York, som varit där under hela sin prästtid utan att se någon förnyelse, om hur han såg på det som nu hänt i församlingen av förnyelse och andligt liv sedan David Watson blivit kyrkoherde svarade han mycket enkelt och gripande: ”Detta har jag bett om i 40 år och nu händer det!”)

Det andra spåret i bakgrunden kanske ligger i den brottnings beträffande ungdomsarbete och dess former som funnits i Göteborgs stift under en stor del av 1900-talet. Detta kunde lätt bli en egen artikel, men låt mig ändå ge några trådändor. 1907 blev Göteborgs Stiftstidning (GST) organ för ”gammalkyrkligheten” i stiftet (eller vad man nu kallar det). I början av 1910-talet fördes en lång debatt i GST om ungdomsarbetet och dess former, som var nära att mynna ut i ett positivt bejakande av olika former, men till slut landade i en skeptisk hållning.

Längre fram hölls stora ungdomsmöten i Marstrand. En Hyssnabo som var ung på den tiden berättade för mig att prästen hade varnat och föräldrarna därmed också sagt nej, men som hon sa: ”Jag reste i alla fall”. En delegation ungdomar som gått upp till biskopen med bön att dessa möten skulle få fortsätta fick i princip ett nej av biskop Block.

På 1930-talet samlade unga präster till stora ungdomsmöten, i Mark till exempel i Töllsjö under Hugos Eckerdals ledning. Detta kritiserades i GST.

Åh-frågan känner de flesta till något om. Jag har hört en präst säga, när han äntligen vågade sig till Åh på 1970-talet: ”Vi fick lova vår läsepräst att inte åka till Åh. Men nu är jag här”. Där betydde Bo Giertz en vändpunkt. Jag har vid föreläsning för teologistudenter om Göteborgs stift sagt om Bo Giertz som en av de typiska punkterna: Han tog tag i formerna. Han reste till Åh och där ordnades ungdomsmöten. Gustav Börjesson var stiftsadjunkt hos Giertz i början av 1950-talet och var med.

En del engagerade präster i västkusttraditionen samlades sina former konfirmander och det finns andra exempel, men det fanns alltså en slags osäkerhet om och hur man skulle rikta sig till ungdomarna efter konfirmationen.

För många hade väl de gamla motsättningarna tonat ut eller man hade haft en uppgörelse med detta, men man hade inte riktigt funnit former för ett ungdomsarbete i församlingen.

I Grönahög fanns en stark juniorgrupp som vi hörde tidigare. Om vi tar Gustav Börjesson som exempel, hade han under 1960-talet ett ungdomsarbete – ungdomskretsen – och det var bra, men det var ändå något nytt som hände i början av 1970-talet. En tändning som också ledde till delvis nya former. Det som skedde, menar jag, var att människor från olika håll möttes i ett kreativt möte, där man fick inspirera varandra och tillsammans fann former för ett andefyllt ungdomsarbete.

I församlingar fanns kyrkfolk och präster och ungdomar som ville något mer. Många av ungdomarna var förstås också prästbarn. Man hade förtroendet för Guds ord för att nu ta en avgörande aspekt. Man mötte en rörelse med samma respekt för och glädje i Ordet. Man var angelägen om en central förkunnelse med Jesus i centrum och tron på honom som Frälsaren och möter detsamma på lägren, dels genom folket som kommer från SESG, dels från sina egna präster som kallades som talare och bibelstudieledare. Man kände igen, men kom också närmare genom en större innerlighet.

Lägerformen som sådan med sin gemenskap och att man samlas så många gånger under en begränsad tid hade också stor betydelse. Bengt Pleijel skulle ha sagt, ”så att Anden fick tid att verka” Man möter en musik som känns frisk och stark, varma melodier, djupa men enkla texter. Huvudinstrumenten var piano och gitarr. Flera drogs in ett musicerande som fick avgörande betydelse (Bodil Landgren, Helena Olander, Johannes Landgren och senare Lennart Henricsson som några exempel) Stor glädje fanns över Nordisk sång och de muntligt traderade Bibelvisorna som började komma vid denna tid.

En del fick genom SUM (Nordiska skolungdomsmöten) och senare de nordiska studentmötena kontakter, vänner, intryck och inspiration från hela Norden. Omvändelseförkunnelsen var stark och talet om himmelen var mycket levande för dessa ungdomar. På eftersamlingar till olika möten på läger eller i gemensamma samlingar förkom vittnesbörd och man började be fritt och talade om tron på ett sätt som man inte gjort i Västkustfromheten där man alltid varit försiktig för att det så lätt kunde bli självcentrerat och fel. Och visst! Men här kunde det ske på ett sätt som var tryggt, som var färgat av Jesusfromheten och hjälpte unga vidare, gav förebilder och inspiration.

Jag kunde fortsätta att försöka måla olika drag i det som skedde i detta möte mellan det vanliga församlingslivet i Mark och Kind och den evangeliska skol- och studentrörelsen men avslutar med att upprepa. Skall man sammanfatta det kort var det avgörande som skapade förtroendet mellan de som möttes här gemenskapen i Ordet, glädjen och iveren i Ordet.

I allt detta fanns en andlig förväntan på att Gud var levande och verksam och att det var den helige Ande som var drivkraften i allt. Och både i undervisning och sånger, bön och själavårdsfrågor och även i vittnesbörd kom beröringen av Anden in på alla sätt, såväl Andens verk som Andens gåvor och Andens frukt.

Väckelsen” ger avtryck

När jag kom till Marks och Örby församling 1 maj 1976 fick jag ganska snart uppdraget av Erik Nordblom att vara prästernas representant i den grupp som hade formats i kontraktet för att bland annat ordna gemensamma ungdomsgudstjänster runt om i församlingarna. Med stor iver grep jag mig verket an. Då hade under första hälften av 1970-talet runt om i kontraktet bildats ungdomsgrupper som framför allt samlades till bibelstudier/föredrag, sång och bön. Denna koncentration skilde sig nog från mycket annat ungdomsarbete, men hade sin grund i att de ledande ungdomarna och prästerna funnit en andlig erfarenhet där de vågade göra allvar av detta att unga människor ville gå på djupet och inte bara spela pingis.

På en del håll kämpade engagerade präster utan att få så mycket till grupp. I en del fall skötte ungdomarna det mesta själva och deras präst kanske inte ville vara med. På många håll gick det ihop på ett fruktbärande sätt.

Som ung präst for jag runt och talade i många ungdomsgrupper. En typisk kväll kunde se ut så här: Först en stund av sång och bön. Överallt fanns det unga killar och tjejer som spelade gitarr och lärde sig sånger de fångat upp på läger eller ungdomsgudstjänster osv. Sedan ofta en inledning av någon av de äldre ungdomarna om ämnet för kvällen och kanske några bibelord ihop med det. Så bad man igen. Talaren höll sitt föredrag, ofta centrala ämnen om Frälsningen eller Anden eller om att läsa och förstå Bibeln. Sedan blev det samtal och frågor och sång och bön igen.

Under pausen innan fiket som bestod av saft och kaffe och te och smörgåsar som man köade för och bredde själv, blev det så gott som alltid själavårdsamtal antingen lite avskilt i en soffa eller ibland att man fick gå till något mindre rum. Alla klassiska grubbelfrågor kom upp i frågestunden typ Gud och det onda eller synden mot den helige Ande, som inte kan förlåtas. På slutet en aftonbön, ibland ganska kort men ibland utvecklade till ett långt eftermöte med bön och sång och kanske någon som sa något personligt inför alla de andra.

Gemenskapen med SESG fanns dels i att många av ungdomarna från Mark när de sedan blev studenter i Göteborg var med i SESG, till exempel i lokalen på Sveagatan. Längre fram deltog många från Mark i arbetet kring Buråskyrkan. Gemenskapen med SESG fanns också i att präster från Mark kallades som talare

i rörelsen, inte bara på hemmaplan; Gustav Börjesson förstås, Åke Reinholdsson men också hans kusin Anders. Längre fram kom flera präster som arbetat i SESG som församlingspräster i Mark, Owe Johansson i Kinna, Urban Olander i Bollebygd, P-O Holm och Göran Landgren i Örby-Skene som exempel.

För ungdomsgrupperna i Mark kom Grönahögslägren också fortsatt att ha stor betydelse som en samlingspunkt och en början på en ny termin med förnyad andlig inspiration. Samtidigt var det bland annat detta som gjorde att Grönahögslägren kunde leva vidare år från år.

Till det utmärkande för rörelsen i församlingarna i Mark under 70-talet var att många deltog i läger. Grönahög förstås men också på Hellsjön eller i Skåne eller ut över landet. 1975 förlades SUM, det nordiska skolungdomsmötet till Mark och Kinna. Det var förstås ett tydligt exempel på engagemanget som fanns här för den andliga förnyelsen. Och att man utifrån kände igen att något hade hänt i trakten, ett andligt genombrott som dragit in många ungdomar och familjer.

Temat var ”Leva med Jesus”. Dekalen var precis så gul och grön som det var runt 1975, men den ser faktiskt fortfarande fräsch ut. Det var många ungdomar som samlades, säkert mellan tre och femhundra i olika konstellationer. På de offentliga mötena kom många nyfikna föräldrar och vänner, som märkt att något hänt med deras ungdomar.

De grundläggande bibelstudierna hölls av Gustav Börjesson. Jag kan fortfarande återge ett bibelstudium över 1 Joh. 3 om att vara barn hos Gud. I en bild för att illustrera hur vårt liv är fördolt med Gud använde han sagan om Askungen. Han hade slagit upp vad man sa i Danmark och Norge så att också de danska och norska ungdomarna skulle förstå. Askepotten, tror jag det var. Hon var den utvalda prinsessan hela tiden fast de andra inte såg det. De körde med henne och visade allt slags förakt. Men när prinsen kom och det var dags för den stora balen på slottet, då var det hon som var den utvalda, prinsessan. Och för henne passade skon. Jag tror många ungdomar kände igen sig. Man kunde nog ibland kännas förakt och motstånd hos många för sin tro, men man hörde ihop med den underbara prinsen och en gång kom han och den underbara balen på slottet kunde börja.

Där mötte vi också David Wang från Kina som berättade om de kristnas situation under Maos regim så att många fick en sömnlös natt i bön och begrundan. Och förnyad läsning av Sändebreven i Uppenbarelseboken.

Och alltid när jag tänker tillbaka och ser det framför mig ser jag ungdomarna, en del av dem är mina medarbetare idag eller engagerade i våra församlingar. Men

jag ser också deras föräldrar. Hur denna rörelse berörde generationerna har alltid förundrat mig.

Jag tänker också på det förnyade diakonala medvetande som blev en del av den andliga förnyelsen för många av oss. I 25 år drev vi ett arbete på Ingeseledshemmet, bland annat för knarkare, som också hör hit. Föräldrar till ungdomar som mött förnyelsen var engagerade i detta, men också många ungdomar. En del arbetade i verksamheten och det ledde till andra kallelser i kyrkan bland annat som präst och diakon.

Förutom samlingarna i de olika grupperna i församlingarna, som i regel var på fredagar, ordnande den grupp jag först nämnde, på prostens uppdrag ungdomsgudstjänster i kontraktet till exempel lördag kväll. Då var vi noga med att kalla präster som brann för ungdomarna och att förkunna för unga (längre fram på Tor Arvids Bromans tid blev vi faktiskt osams på den punkten. Han tyckte det skulle vara pastor loci, oavsett)

Vi försökte ha mycket musik och också andra instrument än bara orgeln. Själv minns jag dock att jag faktiskt skötte just orgeln vid en sådan ungdomsgudstjänst i Hindås, kanske 1973. Efter gudstjänsten var det eftersamling med fika. Här sjöngs och bads igen. Många sånger traderades på detta vis från församling till församling, från grupp till grupp. I stort sett alltid utan skrivna noter eller ackord.

När Stiftsånghäftet sedermera kom ut var det en del sånger där som vi hade lärt oss sjunga lite annorlunda på grund av att inget sett noterna. Ofta förekom underbara sketcher, roliga och lite självironiska om att leva det kristna livet i vardagen och misslyckas och börja om. Inte sällan kom också vittnesbörd och maningar från någon av de unga att hålla fast, att inte släppa taget, att alltid se på Jesus osv.

En fast punkt blev också en ungdomsgudstjänst med samling på Annandag Pingst i Sättila, som Ingemar Franck var glad för, men som jag fick hålla i.

Ungdomslägret i Hyssna

För att nu avrunda denna lilla exposé över ungdomsarbetet i Marks och Bollebygds kontrakt vill jag berätta något om ungdomslägret i Hyssna 1978. Det står för att lägererfarenheterna som många hade ledde till att man ville ha läger också "hemma", som en gång Grönahögarna.

När jag blev stiftsadjunkt 1 sep 1977 kunde jag också driva och organisera ungdomsläger i Helsjödelen som det då hette. Jag var den förste stiftsadjunkten i Helsjödelen och den organisationsformen med stiftsdelar; Göteborgsdelen,

Bohusdelen, Hallandsdelen och Helsjödelen, kom att få stor betydelse för den andliga förnyelsen i Göteborgs stift. Det skedde många genombrott och exempel på förnyelse i Anden i de olika delarna. I vår del inte minst ledarsamlingar för alla engagerade i församlingarna och ett antal Bibelhelger där Anden kunde flöda.

Temat för ungdomslägret i Hyssna var från sången ”Ande du som livet ger fall nu över mig” Det blev således fyra huvudföredrag: Smält mig! Fyll mig! Tänd mig! Sänd mig! Bo Giertz höll det första i en fullsatt Hyssna kyrka. Efteråt sa han i sakristian: ” Tänk att få vara med om detta. När jag varit i Hyssna som biskop har det aldrig varit så många ungdomar förut”.

Efteråt var det samling i församlingshemmet med frågestund. Bo Giertz var i toppform, om man får uttrycka sig så barnsligt. ”Hur ska jag förklara för min kompis i skolan, som inte tror, vem den helige Ande är?” ”Det kan du inte. Det är lika svårt som att förklara Beethovens symfonier för en som är tondöv. Men du kan erbjuda henne att komma med och själv ta reda på hur det är.” Att Bo Giertz stödde det som hände i förnyelsen var alltid uppenbart. Han både skrev och talade om saken.

När Calle Stenbäck och jag arbetade med den andliga förnyelsen och evangelisationen bad vi flera gånger att få komma och samtala med Bo Giertz för att pröva tankar och lyfta frågor. Han var alltid lika tillmötesgående och intresserad. Så ungdomarnas frågor om Anden låg nära biskopen. Och nog säger det mycket om vad som hände med ungdomarna i denna förnyelse att de ivrigaste frågorna handlade om Anden.

Jag är glad att ha fått hålla det avslutande föredraget: Sänd mig! I en rörelse sådan den jag nu beskriver finns alltid en risk att det mest blir en rörelse inåt. Den behövs men det skall alltid leda till en rörelse utåt till världen omkring och alla människorna där.

Grönahögslägren fortsätter

I Grönahög blev det en stark ungdomsgrupp. Lennart Nilsson som var komminister i Marbäck och Grönahög gjorde en förtjänstfull insats för att ta hand om det som hänt och föra det in i den kyrkliga vardagen, särskilt som han inte i allt tänkte som de brinnande ungdomarna. Men de arbetade fint tillsammans

1972 hölls det andra Grönahögslägret. Det första jag var med på. Det var mer än dubbelt så stort som det första. Nu drogs hela Grönahög in i lägret på ett sätt. Familjerna ställde upp och bakade och lagade mat. Man organiserade vem skulle göra vad och när. Familjen i affären bjöd på söndagens glass till middagen. Man

gjorde inköp så att det skulle bli så billigt som möjligt för ungdomarna. Det behövdes övernattningsställen och många öppnande sina hem.

Efterhand blev lägren ännu större, upp till 150 ungdomarna och då var det många som bodde i familjerna i församlingen. Flera av de vuxna har vittnat om vad det betydde när ungdomarna kom hem sent på kvällen och ändå satte sig på golvet för att sjunga lite till, bedja lite till och läsa lite till i Guds ord. De såg sina ungdomar läsa Bibeln – just det de hört om i alla år att bruka Guds ord – och de blev gripna. På samma sätt var det vid ungdomslägre i Hyssna. En stor del av folket i församlingen blev engagerade på ett sätt som var nytt och spännande. Hem öppnades, gåvor kom i bruk.

I Grönahög bodde jag med ett gäng busiga pojkar, jag tror det var på andra våningen i den gamla skolan. Plötsligt säger någon mitt i glammet. ”Nä, nu får det vara tyst en stund så var och en kan läsa Bibeln och be”. Detta grep mig. Det var den natten Peter Landgren (nu lärare på Helsjön) gick i sömnen och höll på att trilla ut genom fönstret. Han räddades av Leif Dotevall (sedermera smittskyddsläkare i Västra Götalandsregionen).

Genom att familjerna engagerades blev hela Grönahög delaktigt i lägren. De flesta gladda sig verkligen. Några kände sig främmande och mer eller mindre förbjöd sina unga att vara med.

Några av ungdomarna blev retade till exempel av syskon, men det stora flertalet var glada. Till föredrag och bibelstudier kom efterhand ett antal seminarier och grupper omkring aktuella ämnen och etik och kristen livsstil. Ämnena fortsatte att vara centrala och Jesus- och bibelcentrerade. Anden fanns alltid nära, ofta påtagligt. Längre fram kom unga som varit med från början tillbaka som ledare och förkunnare, till exempel Göran Landgren och Urban Olander.

När det gäller inriktningen vill jag också lyfta fram hur ämnen om Anden, Kristi kropp och nådegåvorna och liknande kommer igen. 1974 talade Gustav Börjesson om församlingen och nådegåvorna. Jag minns att det vara första gången han använde bilder för hur vi i församlingen är beroende av varandra i allt som sker – han illustrerade med hur man sätter blommor i en vas. Även i detta enkla är hela kroppen med. Tanken, viljan, händerna, fötterna ögonen osv, För min del menar jag att detta var en avgörande del av den ungdomsrörelse vi skildrar speglad i Grönahögslägren och i församlingarna i Mark. Undervisningen i och erfarenheten av Kristi kropp och det andliga livet i dess olika former inspirerade många. Den visade på djupet i den personliga Kristusrelationen, han är huvudet, vi är kroppen. Den visar på kraften i den kristna gemenskapen. Vi är lemmar som hör ihop som lemmarna i en kropp. Den visar på möjligheterna. Anden är här och verkar nu. Och han delar ut gåvor. Då kan allt hända.

1991 firade Grönahögslägren 20-årsjubileum och var fortfarande vitala. Några av dem som varit med i början, till exempel Göran och Bodil Landgren (född Claesson) fick frambära personliga vittnesbörd om vad lägren betytt för dem.

Frukten

När jag nu ser tillbaka ser jag frukten:

Jag ser lovsångsteamet som leder sången vid våra lovsångsmässor i Sätilla pastorat. Där ser jag ofta vid trummorna eller gitarren eller sångmicken tonåringar vars föräldrar var med på 70- och 80-talen. Det går vidare. Många av dem som är engagerade i våra församlingar har fått bestående intryck av den som jag vågar kalla det ungdomsväckelse, som vi fick uppleva i Mark.

När jag får tjänstgöra i mitt gamla kära Hyssna ser jag en stor hop av små barn och deras familjer i kyrkan. Många av de små barnen är barnbarn till de ungdomar jag mötte i den andliga förnyelsen som ung präst från 70-talet och framåt.

När jag möter mina gamla medarbetare vet jag att flera av dem varit med och till exempel därför också fortfarande bryr sig om ungdomarna och att de får stöd i sitt andliga liv. I Mark, men också på många andra ställen finns kyrkoarbetare, präster och andra, som fick något med sig i denna rörelse som öppnade för en kallelse och gav ett engagemang.

När jag tänker på alla de vänner jag fått arbeta tillsammans med, engagerade i församlingar eller i andra projekt - Jag skulle till exempel kunna ta Ingsered som ett exempel och som ämne för en hel bok – Ja, då ser jag ett sammanhang. Deras bön och längtan gav en grogrund. Det som hände deras ungdomar gav dem inspiration att ta förnyat ansvar. Att det var en väckelse stöder jag bland annat på dessa erfarenheter med föräldragenerationen där modet växte och allt blev möjligt. Anden kom på nytt och vi blev berörda.

När jag ser ut över våra församlingar ser jag ungdomsgrupper på många håll. Det har fortsatt. I vårt pastorat har vi alltid haft en ungdomsgrupp och arbetat mot djupet. Ibland en stor grupp ibland mindre. Det vet alla som arbetar med ungdomar att det går upp och ner. Men lovsången har verkligen inte tystnat. Ibland har gruppen varit bra över 50.

Kritik

Det finns säkert en hel del som brast. Själv tycker jag mig se två saker: Etikseminarierna och en del personlig självvård kunde ibland bli väl krävande.

En viss försnävning av ämnen kan iakttagas. När jag själv blev mer involverad som ledare och talare i SESG sökte jag också bana upp andra spår, till exempel en starkare skapelseteologi och en större reflektion om kultur och omvärld. Jag tror också om vi tänker på den andliga förnyelsen i stort i Göteborgs stift att det också behövs reflektion och kritik på vissa punkter.

Summa

Grönahögslägren och ungdomsväckelsen i Mark är ett tidigt exempel på den andliga förnyelse som svepte över hela världen och som fick så många spännande nedslag i Göteborgs stift. Insikten att den kristna tron var på riktigt och verklig och att Anden verkar och för människor till tro på Jesus, låter frukt växa fram till andras glädje och delar ut Andens gåvor till församlingens uppbyggelse blev livsavgörande för många och för mig. Det är den andliga förnyelsen som är vårt framtidshopp!

(Tidigare publicerad i SPT 2020, uppdelad i två artiklar s. 16 och s.46)
